

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

EKREM CAN VE DİĞERLERİ / TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 10613/10)

KARAR

Sözleşme'nin 10. maddesiyle bağlantılı olarak 11. maddesi • Barışçıl toplantı özgürlüğü • Adaletin düzenli şekilde işlemesine hanel getirecek şekilde adliyyede gerçekleştirilen ve şiddet içermeyen protestolara katılım nedeniyle tutukluluk ve hapis cezalarının sürelerinin orantısız şekilde uzun olması • Takdir payının geniş olması fakat sınırsız olmaması
Sözleşme'nin 6 § 1 (cezai) ve 6 § 3 (c) maddesi • Adil yargılanma • Yerel mahkemelerin başvuranların polis tarafından gözaltında tutulması sırasında avukat hakkından vazgeçtikleri iddiasına ilişkin hususları incelememesi • Avukat yokluğunda verilen ifadelerin başvuranları mahkûm etmek için kullanılması • Gerekli usuli güvenceleri gözetmeme • Bütün olarak adil görülmeyen yargılama

STRAZBURG

8 Mart 2022

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde öngörülen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli değişikliklere tabi tutulabilir.

© T.C. Adalet Bakanlığı, 2022. Bu gayriresmî çeviri, Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı tarafından yapılmış olup, Mahkeme açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu çeviri, davanın adının tam olarak belirtilmiş olması ve yukarıdaki telif hakkı bilgisiyle beraber olması koşulu ile Adalet Bakanlığı, İnsan Hakları Dairesi Başkanlığına atıfta bulunmak suretiyle ticari olmayan amaçlarla alıntılanabilir.

Ekrem Can ve Diğerleri/Türkiye davasında,

Başkan

Jon Fridrik Kjølbro,

Hâkimler

Carlo Ranzoni,

Branko Lubarda,

Pauliine Koskelo,

Jovan Ilievski,

Gilberto Felici,

Saadet Yüksel

ve *Bölüm Yazı İşleri Müdür Yardımcısı* Hasan Bakırcı'nın katılımıyla Daire olarak toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Ekte listelenen on beş Türk vatandaşının ("başvuranlar") Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne ("AİHM" veya "Mahkeme"), İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca, 3 Şubat 2010 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine yapmış olduğu başvuruyu (no. 10613/10);

Başvuranların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında haklarındaki ceza yargılamalarının adil olmadığı iddiasına ilişkin ve Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamında toplanma özgürlüğü haklarının ihlal edildiği iddiasına ilişkin şikâyetlerinin Türk Hükümeti'ne ("Hükümet") bildirilmesi ve şikâyetlerin geri kalan kısmının kabul edilemez olduğunun beyan edilmesine ilişkin kararı;

Tarafların beyanlarını dikkate alarak;

14 Şubat 2022 tarihinde yapılan kapalı müzakereler sonucunda,

Aynı tarihte kabul edilen aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, başvuranların slogan attıkları, pankart açtıkları, etrafa broşür attıkları ve kendilerini bir adliye koridoruna kilitleyerek yürütölen duruşmalara engel teşkil ettikleri adliyede gerçekleşen protesto nedeniyle mahkûm edilmeleri yüzünden Sözleşme’nin 11. maddesi kapsamında toplantı özgürlüğü haklarının ihlal edildiğı iddiasıyla ilgilidir. Başvuru ayrıca, hazırlık soruşturması sürecinde polise verilen ifadeler sırasında avukat hakkından feragatin geçersiz olduğı iddiası nedeniyle Sözleşme’nin 6. maddesi kapsamında başvuranlar hakkındaki ceza yargılamalarının adillğine ilişkindir.

OLAYLAR

2. Başvuranlarla ilgili bilgiler ekte yer almaktadır. Başvuranlar, İstanbul Barosuna kayıtlı avukatlar M. Erbil ve N. Selçuk tarafından temsil edilmişlerdir.

3. Hükümet, kendi görevlisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkğöl tarafından temsil edilmiştir.

4. Dava konusu olaylar, taraflarca ileri süröldüğü şekliyle, aşağıdaki gibi özetlenebilir.

5. 18 Kasım 2003 tarihinde saat 10:50 civarında başvuranların da arasında bulunduğı yirmi üç kişilik bir grup, İstanbul Sultanahmet Adliye Sarayı’nın üçüncü katındaki koridora girmiştir. Olay sırasında birkaç sivilin ve adliye memurun bulunduğı bu koridorda birkaç mahkemenin duruşma salonları ve yazı işleri müdürlükleri bulunmaktaydı. Bu grup şu sloganları atmaya başlamıştır: “*Tecride Son*”, “*İşgale Hayır*”, “*İmralı Cezaevi Kapatılsın*”, “*Teslim olmadık olmayacağız*”, “*Selam, Selam, İmralıya Bin Selam*”, “*Öcalan’a Özgürlük*” ve “*Barış elçisi İmralı’da*”.

6. Ardından, söz konusu gruptan birkaç kişi koridorun kapısını kapatıp kapının arkasına metal dolapları devirerek kendilerini koridorun içine kilitlemiştir. Koridorun camlarının birinden büyük bir pankart asmış ve dışarıya broşür fırlatmışlardır. Pankartın üzerinde şu ifadeler bulunmaktaydı: “*Kürt sorununa demokratik çözüm, İmralı Cezaevi kapatılsın*” ve “*Toplumsal Barış için Gençlik Girişimi*”. Broşürler, iktidar olan Adalet ve Kalkınma Partisi’nin politikalarına yönelik eleştiriler içermektedir. Başvuranlar, sonrasında yargılandıkları mahkemeye kendilerini içeri kilitlediklerini ve aslında adliye önünde basın açıklaması yapmayı planladıklarını ancak yağmurdan dolayı içeri girdiklerini beyan etmiştir. Ek olarak başvuranlar, yargılandıkları mahkemeye, basın açıklaması yapmak üzere tekrar dışarı çıkma girişiminde bulunduklarını, ancak bazı sivillerin kendilerini linç etmek üzere saldırdıklarını ve kendilerini en yakın koridorda bir sığınak bulmaya zorladıklarını beyan etmiştir. Koridorun kapısının daha sonra arkalarından kapandığını ve kapı kolunun tek tarafta olmasından dolayı kapıyı koridordan açamadıklarını beyan etmiştir.

7. Tanık ifadelerine göre, protestocular o sırada koridorda ve odalarda bulunan insanları uyarak protesto yapacaklarını ve korkacak bir şey olmadığını söylemiştir. Protesto sırasında bazı tanıkların kendilerini duruşma salonlarına, bazılarının ise yazı işleri müdürlüklerine kilitleyerek bu odaların girişlerini kapattıkları anlaşılmaktadır. Tanıklar çoğunlukla, koridorda tekrarlanan sloganlar duyduklarını ancak hiçbir zarar görmediklerini bildirmiştir. Benzer şekilde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcı Vekili tarafından düzenlenen 18 Kasım 2003 tarihli olay tutanağı, koridorda veya mobilyalarında herhangi bir maddi hasar meydana gelmediğini belirtmiştir.

8. Başvuranlar da dâhil olmak üzere protestocular, polis içeri girip onları yakalayana kadar yaklaşık bir saat boyunca eylemlerini sürdürmüştür. Hükümetin olaylara ilişkin anlatımına göre, protestocular yakalanmaları sırasında kol kola girerek polise direnmiştir ve polis, onları dağıtmak için göz yaşartıcı gaz kullanmak zorunda kalmıştır. Başvuranlar, polise teslim

olduklarını ancak yine de yakalanmaları sırasında hırpalandıklarını ileri sürerek olayların bu versiyonuna itiraz etmiştir.

9. Yakalanmalarının ardından başvuranlar ilk olarak, Haseki Hastanesine götürülmüş, ardından Adli Tıp Kurumu tarafından muayene edilmiştir. Dava dosyasına eklenen tıbbi rapora göre; Mehmet Şahin, Özgür Tan ve Mahmut Cengiz dışındaki tüm başvuranlar ya gözüne alınmalarının başlangıcında ya da sonunda fiziksel travma belirtileri göstermiştir. Özellikle başvuranlardan Ekrem Can ve Fikret Avras'a ilişkin olarak hazırlanan tıbbi raporlarda polis gözaltısının başlangıcında herhangi bir kötü muamele belirtisi not edilmemesine rağmen bu sürenin sonunda hazırlanan raporlarda söz konusu başvuranların -bir gün- iş göremez olduğu sonucuna varılmıştır.

10. Başvuranlar, 18-22 Kasım 2003 tarihleri arasında terörle bağlantılı suçlamalar üzerine gözaltında tutulmuş ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube tarafından sorgulanmıştır. Dava dosyasındaki bazı belgelere göre, başvuranların çoğu polise ifade vermeden önce ve sonra avukatları ile görüşmüştür. Her başvuranın (Mehmet Şahin hariç) imzasının bulunduğu diğer formlara göre, başvuranlar avukat yokluğunda ifadelerini vermeyi tercih etmişlerdir. Bu formlar ayrıca, her başvuranın eski Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 135. maddesi kapsamındaki hakları konusunda bilgilendirildiğini ve her birine haklarını açıklayan bir formun bir kopyasının verildiğini belirtmektedir. Bu formlarda saat kaçta imzalandıklarına dair bir bilgi bulunmamaktadır, ancak tarihler el ile kaydedilmiştir.

11. Polis tarafından ifadesi alınırken avukat yardımı talep eden tek başvuran Mehmet Şahin'dir. Başvuranlar arasında olmayan A.P. isimli şahsın da avukat yardımı talep ettiği gözlemlenmektedir. Başvuran Mehmet Şahin ve A.P., avukat huzurunda sorgulanmıştır ve polis nezdinde sessiz kalma haklarını kullanmışlardır. Mehmet Şahin ve A.P.'nin sorgulamasında bulunan polis memurları, diğer başvuranların sorgusunda bulunan polis memurları ile aynı değildi. Başvuran Kerim Taştan da, avukat yardımı talep etmeden sessiz kalma hakkını kullanmıştır.

12. Başvuranların geri kalanı, 19 ve 21 Kasım 2003 tarihleri arasında avukat yokluğunda polise ifadelerini vermiştir. Başvuranların ifadeleri yazılı forma aktarılmıştır. Bu formun ilk sayfasında bir yasadışı örgüt olan PKK (Kürdistan İşçi Partisi) adına eylemde bulunulduğundan, diğerlerinin yanı sıra, şüphe duyulduğu, diğerlerinin yanı sıra, belirtilmiştir. Aynı sayfada sorgulanan kimsenin sessiz kalma ve avukat seçme hakkına sahip olduğunu belirten yazılı bir kısım bulunmaktaydı. “Avukat talep edilmedi” kutucuğunun “X” işareti ile işaretlenmesi nedeniyle başvuruların hepsinin avukat yardımını reddettiği formlardan anlaşılmaktadır. Ek olarak, bu kayıtlara göre biri hariç bütün başvurular, avukat istemediğini ve sessiz kalma haklarını kullanmak istemediği beyan etmiştir.

13. Başvuran Fikret Avras, sırasıyla 19 Kasım 2003 tarihinde saat 10:35’te ve 21 Kasım 2003 tarihinde saat 21:30’da farklı bir avukatla görüşmüş ve başvuran Ekrem Can, 19 Kasım 2003 tarihinde saat 11:20’de bir avukatla görüşmüştür.

14. Kerim Taştan ve Mehmet Şahin (polise ifade vermemişlerdir) dışındaki başvurular, PKK konseyi tarafından verilen karar doğrultusunda protestoya isteyerek katıldıklarını kabul etmiştir. Aynı zamanda başvuruların çoğu, PKK’yı desteklemek üzere organize edilen diğer protestolara katıldıklarını kabul etmiştir.

15. Başvuranlar Ekrem Can ve Fikret Avras, 21 Kasım 2003 tarihinde ek olarak fotoğraftan teşhis işlemine katılmıştır ve ayrıca Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz; avukat yokluğunda, çeşitli zamanlarda polis araçlarına Molotof kokteyllerin atıldığı, halk otobüslerine taşların atıldığı ve bir bankaya saldırılan eylemlere katıldıklarını kabul ettikleri yer gösterme işlemi için belirli yerlere götürülmüştür.

16. Dava dosyasında iki farklı el yazılı tutanağın kopyaları bulunmaktadır. İlk tutanak şu şekildedir:

“18 Kasım 2003 tarihinde İstanbul Barosu tarafından davalı Ekrem Can’ı temsil etmek üzere görevlendirildim.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube’de 19 Kasım 2003 tarihinde saat 11:34’de gerçekleşen görüşmemizde davalı Ekrem Can polise ifade vermeyeceğini, avukat yokluğunda herhangi bir soruşturma işlemine katılmayacağını ve sessiz kalma hakkını kullanacağını ifade etmiştir. Bu tutanak birlikte hazırlanarak imzalanmıştır. 19 Kasım 2003 (saat 11:40)

Suat Eren (Avukat) Ekrem Can (tutuklu)

Bu tutanağa rağmen [Ekrem Can’dan] ifade alındığını gösteren bir ifade tutanağı bulunmaktadır.”

17. İkinci tutanak şu şekildedir:

“18 Kasım 2003 tarihinde Baro tarafından davalı Ekrem Can’ı temsil etmek üzere görevlendirildim. 20 Kasım 2003 tarihinde saat 21:00’de İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde [Terörle Mücadele Şube] şüpheli ile görüşmeye çalıştım. “Şahsın burada bulunmadığı [çünkü] yer gösterme işlemi için dışarı çıkarıldığı” şeklindeki alışıldık bahaneyle müvekkilim ile görüşmem engellenmiştir.

Daha önce de aynı bahanelerle görüşme gerçekleştirmem [geçştirilerek] engellenmiştir.

Bu tutanağın hazırlanması gerekli görülmüştür. 20 Kasım 2003, saat 21

Suat Eren (Avukat) Sami Almaz (Avukat) ”

18. Başvuranlar 22 Kasım 2003 tarihinde, gözaltı sürelerinin sonunda, tıbbi muayene için Adli Tıp Kurumu'na götürülmüştür. Başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Şenol Akyaz, Ahmet Işık, Güven Öztürk, Kerim Taştan, Muhlis Doğan, Yavuz Oğur, Esat Gezer ve Abdülkerim Doğan'ın vücutlarının farklı yerlerinde yaşam tehlikesi taşımayan fiziksel travma izleri tespit edilmiştir. Gözaltı süresinin başlangıcında düzenlenen tıbbi raporlarda böyle bir bulgu olmamasına rağmen, başvuranlar Ekrem Can ve Fikret Avras hakkında düzenlenen söz konusu tıbbi raporlarda bahsedilen başvuranların bir gün iş göremez olduğu belirtilmiştir.

19. Başvuranlar, 22 Kasım 2003 tarihinde avukatları eşliğinde Cumhuriyet savcısı huzurunda ifade vermiştir. Başvuran Muhlis Doğan dışındaki tüm başvuranlar, polis tarafından sorgulanırken itiraf ettikleri

olayların versiyonuna ve ek suçlara itiraz etmişlerdir. Bu bağlamda, başvuranlar Fikret Avras ve Mahmut Cengiz, yer gösterme tutanaklarının doğruluğunu reddetmiştir. Başvuranlar esas olarak, “Kürt sorunu”na ilişkin barışçıl bir protestoya katılmayı kabul ettiklerini ve polis tarafından zorla dağıtmaktan korkarak kendilerini adliye sarayının üçüncü katındaki koridora kilitlediklerini belirtmiştir. Başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Yavuz Oğur ve Osman Taşdemir’in ilgili avukatları, müvekkillerinin polis tarafından sorgulanması veya yer gösterme işlemleri sırasında hazır bulunmalarına izin verilmediğini Cumhuriyet savcısına bildirmiştir.

20. Daha sonra, aynı gün içerisinde başvuranlar, İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimi tarafından sorgulanmıştır. Başvuranlar, olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısına verdiklerine benzer ifadeler vermiş ve Sultanahmet Adliyesi önünde veya içinde yapılacak bir basın açıklamasına katılma niyetlerinin olduğunu teyit etmiştir. Başvuran Ekrem Can, Cumhuriyet savcısına verdiği ifadede olduğu gibi grupla ilişkisini reddetmiştir. Fikret Avras’ın avukatı, hâkimden müvekkilinin polis tarafından ifadesi alınırken veya yer gösterme işlemi sırasında hazır bulunmasına izin verilmediğini dikkate almasını talep etmiştir. Sorğu neticesinde hâkim, bütün başvuranların tutuklanmasına karar vermiştir.

21. İstanbul Cumhuriyet savcısı, 10 Aralık 2003 tarihinde başvuranlar hakkında iddianame hazırlamış ve başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz’ı, diğerlerinin yanı sıra, terör örgütü üyeliği (eski Ceza Kanunu’nun 168. maddesi) ve patlayıcı madde bulundurma ve kullanma (eski Ceza Kanunu’nun 264 § 6 maddesinin son cümlesi) ile suçlamış ve başvuranların geri kalanını terör örgütüne yardım ve yataklık etme (eski Ceza Kanunu’nun 169. maddesi) ile suçlamıştır. Ayrıca Cumhuriyet savcısı, tüm başvuranları “Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, kamu kurumu faaliyetinin yürütülmesine engel olmakla” suçlamıştır (eski Ceza Kanunu’nun 188 § 5 maddesinin son cümlesi).

22. 19 Nisan 2004 tarihinde yapılan duruşmada, başvuranlar İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde ("yargılama mahkemesi") ifade vermiştir. Başvuran Ekrem Can, Cumhuriyet savcısına verdiği ifadeleri yineleyerek, protestoya kazara karıştığını ileri sürmüştür. Ayrıca PKK ile herhangi bir bağlantısı olduğunu ve suçlamaları reddetmiştir.

23. Başvuran Mahmut Cengiz, başvuranların Abdullah Öcalan'ın İmralı Ceza İnfaz Kurumunda tecritte tutulmasına ilişkin olarak Sultanahmet Adliyesi önünde basın açıklaması yapmayı planladıklarını kabul etmiş ve binaya yağmur nedeniyle girdiklerini eklemiştir. Gözaltında tutulduğu üç gün boyunca polisin kendisini uyanık tuttuğunu ve bazı belgeleri imzalamaya zorladığını, mükerrer taleplerine rağmen avukatını görmesine polis tarafından izin verilmemesi üzerine imzaladığını beyan etmiştir.

24. Başvuran Fikret Avras, olayların benzer bir versiyonunu anlatmıştır. Ayrıca polis tarafından gözaltında tutulduğu süre boyunca uykusuz kaldığını ve sorulan sorulara her "hayır" cevabı verdiğinde polis memurlarının kendisine tokat attığını ileri sürmüştür. Ek olarak kendisi, Ekrem Can ve Mahmut Cengiz'in arabayla belirli yerlere götürüldüklerini ve polis memurlarından birinin kendisini polis aracından zorla çıkardığını ve video kaydına alınırken kolunu sıkarak suç işlediğini kabul etmeye zorladığını ifade etmiştir.

25. Diğer başvuranlar da adliye önünde barışçıl bir şekilde basın açıklaması yapmayı planladıklarını belirtmiştir. Başvuranlar Mehmet Şahin ve Kerim Taştan (polise ifade vermemiştir) dışındaki tüm başvuranlar polise verdikleri ifadeleri geri çekmişlerdir. Ayrıca, başvuranların geri kalanı yargılama mahkemesine polis tarafından gözaltında tutulurken baskı veya kötü muameleyle maruz kaldıklarını ifade etmiştir.

26. Aynı duruşmada başvuranların avukatları, olayın aslında basit bir basın açıklaması yapmaktan ibaret olduğunu ve başvuranların terörle bağlantılı suçlarla suçlanmamaları gerektiğini ileri sürmüştür. Ayrıca avukatlar, başvuranların gözaltında tutuldukları süre boyunca kendilerinin

karakolda bulunmalarına rağmen, polis tarafından müvekkillerinin sorgularına katılmaları için hiçbir zaman çağrılmadıklarını ileri sürmüştür.

27. 1 Kasım 2004'te yapılan bir duruşmada birkaç tanık ifade vermiştir. M.A.İ., koridorda gürültülü bir tartışma çıktığında bir mahkemede duruşmaya katılmak için sırasını beklediğini belirtmiştir. İfadesine göre, koridordaki gürültünün artmasının ardından hâkim duruşmaya ara vermiş ve duruşma salonunda bulunanlar girişi güvenli bir şekilde kapatmak için bazı dolapları duruşma salonunun kapısının arkasına kaydırmıştır. M.A.İ. ayrıca, kendisinin ve diğerlerinin kırk beş dakika boyunca duruşma salonunda sıkışıp kaldıklarını belirtmiştir. Ek olarak, grubu dağıtmak için kullanılan biber gazının duruşma salonundakileri de etkilediğini ve hâkimin o gün için planlanan duruşmanın kalan kısmını ertelediğini ifade etmiştir. Mahkeme kâatibi olan bir diğer tanık G.İ., saat 10.00 sıralarında iki kişinin yazı işleri müdürlüğüne girerek (koridorda) açıklama yapacağını ve kimseye zarar vermeyeceklerini söylediklerini ifade etmiştir. G.İ., grubun önce PKK ve Abdullah Öcalan ile ilgili sloganlar attığını belirtmiştir. G.İ. ve duruşma salonuna barikat kuran diğer insanlar, daha sonra kapıyı açmış ve yaklaşık bir saat sonra ofisten ayrılmıştır; G.İ. koridorda herhangi bir hasar tespit etmemiştir.

28. 1 Ağustos 2005 tarihinde görülen duruşmada yargılama mahkemesi, başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz dışındaki başvuranların tahliyesine karar vermiştir.

29. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 26 Aralık 2006 tarihinde davaya ilişkin kararını açıklamış ve başvuranların belirli sloganlar attıklarını (bk. § 5), pencerelerden bir pankart açtıklarını (bk. § 6) ve koridorun kapısını kapatıp barikat oluşturacak şekilde kapının arkasına metal dolapları yerleştirerek görevlileri içeri girmekten alıkoyduklarını, dolayısıyla avukatları ve mahkeme personelinin içeride bırakarak görevlerini yapmalarını engellediklerini tespit etmiştir. Bu doğrultuda yargılama mahkemesi, bütün başvuranları Ceza Kanunun 113 § 1 maddesi uyarınca “cebir veya tehdit

kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, kamu kurumu faaliyetinin yürütülmesine engel olmaktan” suçlu bulmuştur ve her birine bir yıl sekiz ay hapis cezası verilmesine hükmetmiştir. Aynı eylemler temelinde Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz haricindeki bütün başvuranlar, eski Ceza Kanunu’nun 169. maddesi uyarınca silahlı örgüte yardım ve yataklık yapmaktan suçlu bulunmuştur ve her birine üç yıl dokuz ay hapis cezası verilmesine hükmedilmiştir.

30. Ayrıca yargılama mahkemesi, adliyedeki eylemleri temelinde ve polis sorguları ve yer gösterme işlemleri sırasında verdikleri ifadelerle kanıtlanan PKK'ya yeni üye temini (Şenol Akyaz) ve Molotof kokteyli atmak (Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz) gibi diğer bazı faaliyetleri temelinde başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz'ı Ceza Kanunu’nun 314 § 2 maddesi uyarınca silahlı terör örgütüne üye olmaktan suçlu bulmuş ve her birine altı yıl üç ay hapis cezası verilmesine hükmetmiştir. Ek olarak yargılama mahkemesi, bu eylemler temelinde başvuran Ekrem Can’ı iki kez patlayıcı madde bulundurma (Ceza Kanununun 174. maddesi) ve kullanmaktan (Ceza Kanununun 170 § 1 (c) maddesi) suçlu bulmuştur ve söz konusu başvurana ek olarak sekiz yıl dört ay hapis cezası ve adli para cezası verilmesine hükmetmiştir. Son olarak Mahmut Cengiz ve Fikret Avras da, patlayıcı madde bulundurma ve kullanmaktan suçlu bulunmuştur ve yukarıdaki madde hükümleri uyarınca her birine dört yıl iki ay hapis cezası ve adli para cezası verilmesine hükmedilmiştir.

31. Başvuranlar tarafından yapılan temyizın ardından 18 Mart 2009 tarihinde Yargıtay, yargılama mahkemesinin kararını kısmen onanmasına ve kısmen bozulmasına karar vermiştir. Yargıtay, başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz'ın Ceza Kanunu'nun 314 § 2 maddesi uyarınca, başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'in Ceza Kanunu'nun 174 § 1 maddesi uyarınca ve başvuranların geri kalanının eski Ceza Kanununun 169. maddesi uyarınca hükmedilen mahkûmiyetlerini onamıştır. Ancak Yargıtay, tüm başvuranların Ceza

Kanunu'nun 113 § 1 maddesi uyarınca hükmedilen ve başvurular Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'in Ceza Kanunu'nun 170 § 1 (c) maddesi uyarınca patlayıcı madde kullanmaktan dolayı hükmedilen mahkûmiyetlerini bozmuştur. Dolayısıyla, dava dosyası bozulan mahkûmiyetler açısından yargılama mahkemesine geri gönderilmiştir.

32. Başvuranlar, yargılama mahkemesi nezdindeki yargılama derdest iken 3 Şubat 2010 tarihinde Mahkeme'ye başvurmuştur.

33. İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi, 30 Haziran 2010 tarihinde bütün başvuruları Ceza Kanunu'nun 113 § 1 maddesi uyarınca tekrar mahkûm etmiş ve her birine bir yıl sekiz ay hapis cezası verilmesine hükmetmiştir. Devamında yargılama mahkemesi, başvuran Ekrem Can'ı Ceza Kanunu'nun 170 § 1 (c) maddesi uyarınca iki kez patlayıcı madde kullanmaktan mahkûm etmiş ve on ay hapis cezası verilmesine hükmetmiştir. Başvuranlar Fikret Avras ve Mahmut Cengiz de aynı madde kapsamında mahkûm edilmiş ve her ikisine Molotof kokteyli atma eyleminden dolayı beşer ay hapis cezası verilmesine hükmedilmiştir.

34. Yargıtay, 2 Nisan 2012 tarihinde ilk derece mahkemesinin kararının başvurularla ilgili olan kısmını onamıştır.

İLGİLİ YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMA

35. Avukat hakkından feragat konusuna ilişkin Anayasa Mahkemesi'nin içtihatlarının yanı sıra ilgili iç hukuk (söz konusu tarihte yürürlükte olduğu şekliyle) *Ruşen Bayar / Türkiye* (no. 25253/08, §§ 41-46, 19 Şubat 2019) kararında bulunabilir.

36. Söz konusu tarihte Ceza Kanununun ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

Madde 113

“1. Cebir veya tehdit kullanılarak ya da hukuka aykırı başka bir davranışla, kamu kurumu faaliyetinin yürütülmesine engel olunması halinde, iki yıldan beş yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

Madde 170

“1. Kişilerin hayatı, sağlığı veya malvarlığı bakımından tehlikeli olacak biçimde ya da kişilerde korku, kaygı veya panik yaratabilecek tarzda;

....

c) Silahla ateş eden veya patlayıcı madde kullanan

...

Kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

İLK İTİRAZ HAKKINDA

A. Hükümetin ilk itirazı ve davanın kayıttan düşürülmesi talebi

37. Hükümet; başvuru yapıldığında, M. Erbil'i temsilcisi olarak usulüne uygun şekilde yetkilendirmiş olan Mahmut Cengiz hariç, başvuranların bir temsilci atamadıklarını veya bir yetki belgesi sunmadıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla Hükümet, Mahmut Cengiz dışındaki başvuranların başvuruyu takip etmemeyi tercih ettiklerinin açık olduğunu öne sürerek, Sözleşme'nin 37 § 1 (a) maddesi uyarınca Mahkeme'yi başvuruyu kayıttan düşürmeye davet etmiştir. Ayrıca Hükümet, Mahkeme'yi başvuranların (i) davanın kabul edilebilirliği ve esasına ilişkin görüşlerini ve (ii) aynı on dört başvuran adına sunulan adil tazmin taleplerini dikkate almamaya davet etmiştir çünkü bunlar başvuranlar adına işlem yetkisi olmayan sadece M. Erbil tarafından imzalanmıştır.

38. Başvuranlar, bu hususta görüş bildirmemiştir.

39. Mahkeme, başvuru 2010 yılında Mahkeme'ye sunulduğunda bütün başvuranların söz konusu tarihte yürürlükte olan uygulama kapsamında usule

uygun bir şekilde temsil edildiklerini çünkü hem M. Erbil hem de N. Selçuk'un başvuru formlarını imzaladığını ve bu başvuru formuna, diğerlerinin yanında, aşağıdaki iki ekin eklendiğini belirtmiştir: (i) başvuran Mahmut Cengiz ve M. Erbil tarafından imzalanmış bir yetki formu ve (ii) N. Selçuk'a geri kalan on dört başvuranın avukatlığını yapması için yetki veren bir vekâletname. Dolayısıyla Hükümet, başvurunun söz konusu değişiklikten önce yapılmış olmasına rağmen başvuruların Mahkeme İçtüzüğü'nün 2014'te değiştirilen 47. maddesine uymaları gerektiğini savunmaktadır. Bu hüküm geriye dönük olarak uygulanamayacağından Mahkeme, Hükümetin talebini reddetmiştir (bk. *Beg S.p.a. / İtalya*, no. 5312/11, § 60, 20 Mayıs 2021).

40. Ayrıca 8 Haziran 2017 tarihinde başvurunun Hükümet'e komünike edilmesinden sonra Mahkeme'nin yalnızca M. Erbil ile yazıştığı doğru olmakla birlikte, N. Selçuk 6 Ekim 2020 tarihli bir yazıyla Mahkeme'ye bu yazışmaların bilgisi ve onayı dâhilinde yapıldığını bildirmiştir. Bu halde Mahkeme, Sözleşme'nin 37 § 1 (a) maddesi uyarınca Hükümet'in talebini reddetmiştir.

B. 6 ay kuralı ve davanın kapsamı

41. Hükümet, başvuruların altı ay kuralına uymalarına ilişkin bir ilk itirazda bulunmamış olsa da, bu hususun Mahkeme tarafından resen değerlendirilmesi gerekmektedir (bk. *Sabri Güneş / Türkiye* [BD], no. 27396/06, § 29, 29 Haziran 2012).

42. Yargıtay, 18 Mart 2009 tarihinde başvurular Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz'ın Ceza Kanunu'nun 314 § 2 maddesi uyarınca; başvurular Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'in Ceza Kanunu'nun 174 § 1 maddesi uyarınca ve başvuruların geri kalanının eski Ceza Kanununun 169. maddesi uyarınca hükmedilen mahkûmiyetlerini onamıştır. Sonuç olarak bu mahkûmiyetler kesinleşmiştir.

43. Mahkeme'nin elinde Yargıtay kararının usulüne uygun olarak başvuranlara veya avukatlarına tebliğ edildiğini gösteren herhangi bir belge bulunmamaktadır. Başvuru formunda da başvuranların veya avukatlarının Yargıtay kararından ne zaman haberdar olduğu bilgisi yer almamaktadır. Benzer şekilde, dava dosyasında mevcut olan bilgiler, Mahkeme'nin Yargıtay kararının ilk derece mahkemesi kalemine ulaştığı tarihi kesin olarak tespit etmesine imkân sağlayacak nitelikte değildir. Ancak, 18 Haziran 2009 tarihinde yargılama mahkemesi bir tensip tutanağı hazırlayarak Yargıtay'ın kararını vermesinin ardından ilk duruşma tarihini belirlemiştir.

44. Yukarıdaki bilgi ışığında, Yargıtay'ın kararının en geç 18 Haziran 2009 tarihinde yargılama mahkemesinin kalemine ulaştığı varsayılmalıdır. Başvuru süresi ertesi gün işlemeye başlamış ve 18 Ocak 2010 tarihinde sona ermiştir. Ancak, başvuru Mahkeme'ye 3 Şubat 2010 tarihinde yani yukarıda belirtilen mahkûmiyetlere ilişkin altı aylık süre sınırının sona ermesinden sonra yapılmıştır.

45. Buna göre, Mahkeme'nin incelemesinin kapsamı, (i) bütün başvuranların Ceza Kanunu'nun 113. maddesi kapsamındaki mahkûmiyetleri ve (ii) başvuranlar Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras'ın Ceza Kanunu'nun 170 § 1 (c) maddesi uyarınca verilen mahkûmiyetleri ile sınırlı olacaktır (bk. *Keskin / Türkiye* (k.k.), no. 12923/12, 8 Temmuz 2014). Mahkeme, Hükümet tarafından ileri sürülen ilk itirazları göz önünde bulundurarak aşağıdaki her bir şikâyetin kabul edilebilirliğine ilişkin ayrı bir analiz yapacaktır.

46. Mahkeme, başvurunun geri kalanıyla ilgili olarak süre dışında yapıldığına ve Sözleşme'nin 35 §§ 1 ve 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

SÖZLEŞME’NİN 6 §§ 1 VE 3 (C) MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

47. Başvuranlar, Sözleşme’nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesine aykırı olarak polise ifade verirken avukat yardımından yararlanmalarına izin verilmediğinden şikâyet etmişlerdir. Maddenin ilgili kısmı şu şekildedir:

“1. Herkes davasının, ... cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan ... bir mahkeme tarafından ... kamuya açık olarak makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir...

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

...

(c) kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, re’sen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek; ...”

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

48. Mahkeme, bu şikâyetin Sözleşme’nin 35 § 3 (a) maddesi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve ayrıca, başka herhangi bir gerekçeyle kabul edilemez olmadığını kaydetmiştir. Dolayısıyla, söz konusu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında

1. Tarafların Beyanları

49. Başvuranlar, polis memurlarının kendilerini avukat haklarından ferâgat ettiklerini gösteren bazı belgeleri imzalamaya zorladıklarını iddia etmiştir. Ancak, başvuranların tamamının Cumhuriyet savcısı ve yukarıda adı geçen İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimine ifade verirken avukat istemeleri, gözaltı sırasında imzaladıkları belgelerin gerçeği yansıtmadığının

kanıtıdır. Aslında, avukatlar tarafından hazırlanan tutanakların da gösterdiği gibi başvurular gözaltında bulundukları süre boyunca bir avukat talep etmişlerdir.

50. Hükümet; başvuruların gözaltındayken imzaladıkları belgelerin içeriğinin, başvuruların temel hakları hakkında usulüne uygun olarak bilgilendirilmelerinden sonra avukat yardımı haklarından feragat ettiklerini gösterdiğini ileri sürmüştür. Daha da önemlisi, başvurular Ekrem Can ve Fikret Avras, gözaltındayken 19 Kasım 2003 (her iki başvuru) ve 21 Kasım 2003 (Fikret Avras) tarihlerinde avukatlarıyla görüşmüştür. Başvurular tarafından imzalanan belgelerin geçerliliği, başvuru Mehmet Şahin'i kendi talebi üzerine kendisini temsil etmek üzere bir avukatın atanmış olması ve üstelik bu avukatın sorguda hazır bulunması ile desteklenmiştir. Son olarak, başvuruların mahkûmiyetleri yalnızca avukatın yokluğunda verdikleri ifadelerle dayanmamıştır. Buna göre Hükümet; Mahkeme'yi, başvuruların Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamındaki şikâyetlerinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu gerekçesiyle kabul edilemez olduğuna karar vermeye davet etmiştir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

(a) Genel İlkeler

51. Avukata erişim, susma hakkı, kendi kendini suçlamama hakkı, hukuki yardım alma hakkından feragat ve tüm bu hakların Sözleşme'nin 6. maddesinin ceza hukuku yönünden yargılamaların bir bütün olarak adilliği ile olan ilişkisine dair genel ilkeler, *Simeonovi/Bulgaristan* ([BD], no. 21980/04, §§ 112-120, 12 Mayıs 2017) kararında bulunabilir. Mahkeme, avukata erişimin kısıtlanmasına ilişkin şikâyetleri, aşağıdaki adımlardan oluşan üç aşamalı bir test ışığında incelediğini yinelemiştir: (i) başvurunun hukuki yardım hakkından net bir şekilde feragat edip etmediği ve feragatin önemi ile orantılı asgari güvencelere sahip olup olmadığı; (ii) bir avukata

erişimi kısıtlamak için "zorlayıcı nedenler" bulunup bulunmadığı; ve (iii) bir avukatın geçici olarak yokluğuna rağmen, yargılamanın genel olarak adil olup olmadığı.

(b) İlkelerin somut davaya uygulanması

52. Mahkeme, ilgili olayların olgularındaki farklılıklar göz önüne alındığında, Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi uyarınca inceleme amaçları doğrultusunda başvuruları iki gruba ayırmayı uygun görmüştür.

(i) Başvuranlar Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras hakkında

(α) Başvuranların avukat yardımı hakkından feragat edip etmediği hususunda

53. Mahkeme, başvuruların gözetimindeyken 18-21 Kasım 2003 tarihleri arasında gerçekleşen polis sorgusu ve yer gösterme işlemleri sırasında avukata erişim hakkından vazgeçmelerinin geçerli olup olmadığını incelemeye davet edilmiştir çünkü başvurular 22 Kasım 2003 tarihinde Cumhuriyet savcısına ve İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi hâkimine ifade verirken başvuruların bir avukat tarafından temsil edildiği konusunda taraflar arasında anlaşmazlık bulunmamaktadır. Hükümet, başvuruların gözetimindeyken imzaladıkları belgelere atıfta bulunarak avukat yardımı haklarından feragat etmelerinin geçerli olduğunu ileri sürmüştür. Ek olarak Hükümet, başvurular Ekrem Can ve Fikret Avras'ın polis tarafından gözetiminde tutuldukları süre boyunca avukatlarıyla görüşmüş olmalarının feragatlerinin gerçek olduğunun kanıtı olduğunu ileri sürmüştür.

54. Mahkeme, daha öncesinde başvuranın (i) avukata erişim hakkı verildikten sonra suçu kabul etmediği ve polise verdiği ifadeleri değiştirdiği ve (ii) bir avukat tarafından temsil edildiği yargılamaların devamında polise verdiği kendi aleyhindeki ifadeleri sürekli reddettiği Türkiye aleyhine açılan davalarda polis sorgusu sırasında avukat yardımı hakkından feragatin geçerliliğinin başvuranın polis tarafından gözetiminde tutulduğu sırada sadece imzaladığı belgelere dayandırılmayacağına karar vermiştir (bk. *Akdağ /*

Türkiye, no. 75460/10, §§ 48-61, 17 Eylül 2019, ve bu kararda yer alan diğer atıflarla birlikte *Ruşen Bayar / Türkiye*, no. 25253/08, §§ 113-123, 19 Şubat 2019). Mahkeme ayrıca, bir başvuranın yerel mahkemelere avukat yardımı talebinde bulunduğunu söylediğine dair herhangi bir belirtiyi de dikkate almıştır (karşılaştırınız *Kaytan / Türkiye*, no. 27422/05, § 31, 15 Eylül 2015, ve *Gür / Türkiye* (k.k.), no. 39182/08, 14 Ocak 2014).

55. Mahkeme, Hükümet'in iddiasının birinci kısmına ilişkin olarak *Ruşen Bayar* kararında (yukarıda anılan, §§ 115-123) benzer bir iddiayı zaten incelemiş olduğunu tekrarlamış ve bu kısmı reddetmiştir. Hükümet, burada varılan sonuçtan ayrılmayı gerektirecek herhangi bir neden öne sürmediğinden Mahkeme, Hükümetin iddiasının ilk kısmını reddeder.

56. Hükümet'in iddiasının ikinci kısmıyla ilgili olarak Mahkeme, dava dosyasında başvuran Ekrem Can'ın avukatı tarafından 19 ve 20 Kasım 2003 tarihlerinde el yazısıyla düzenlenen ve başvuran Ekrem Can, avukatı ve bir başka avukat tarafından imzalanmış iki tutanak bulunduğunu not eder (bk. §§ 16 ve 17). Bu tutanaklar, başvuran Ekrem Can'ın, avukatına polise ifade vermeyeceğini ve başka herhangi bir soruşturma işleminde yer almayacağını söylediğini doğrulamaktadır. İkinci tutanakta, Ekrem Can'ın avukatının müvekkiliyle görüşmesinin engellendiği ve olayın kayda alınmasının gerekli görüldüğü belirtilmiştir (bk. *Öcalan / Türkiye* [BD], no. 46221/99, § 131, AİHM 2005-IV). Mahkeme'ye göre, bu tutanaklar Hükümet'in başvuranların feragatlerinin gerçek olduğu yönündeki iddiasını ciddi şekilde zayıflatmaktadır.

57. Ayrıca başvuranlar, 22 Kasım 2003 tarihinde Cumhuriyet savcısı önüne çıkar çıkmaz polise verdikleri ifadeleri herhangi bir şiddet eylemine (yukarıda bahsedilen Molotof kokteyli olayları dâhil) karışmadıklarını ileri sürerek geri çekmiştir ve başvuranlar Mahmut Cengiz ve Fikret Avras, özellikle polis tarafından gözaltında tutulurken yer gösterme işlemlerine katıldıklarını reddetmişlerdir. Başvuranlar ayrıca, Cumhuriyet savcısına ve

yargılama mahkemesine, polis tarafından gözaltında tutulurken avukat istediklerini de söylemiştir (bk. §§ 19 ve 23).

58. Hükümet'in başvuran Mehmet Şahin'in avukat hakkını kullanabildiği ve başvuran Kerim Taştan'ın susma hakkını kullanabildiği yönündeki iddiasına ilişkin olarak Mahkeme, bu iki başvuranın sorgusuna katılan polis memurlarının başvuran Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras'ın sorgularına katılan polis memurlarından tamamen farklı olduğunu not eder (bk. § 11). Bu nedenle, diğer başvuranların 6. madde kapsamındaki haklarını kullanabilmeleri, başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'in bu hakları aynı şekilde kullanabildiklerini göstermek için yeterli değildir.

59. Yukarıdakiler ışığında Mahkeme, yukarıda belirtilen üç başvuranın Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamındaki haklarından, özellikle polis tarafından gözaltında tutuldukları sırada ifade verirken ve yer gösterme işlemleri sırasında avukat haklarından, kesin şekilde, bilerek ve bilincinde olarak feragat ettiklerinin makul şüpheye yer bırakmayacak şekilde tespit edilemediği kanaatindedir (bk. yukarıda anılan, *Ruşen Bayar* § 123).

(β) Avukata erişimin kısıtlanması için zorlayıcı sebepler olup olmadığı

60. Mahkeme; Hükümet'in, başvuranların polis sorguları sırasında avukata erişimini kısıtlamak için herhangi bir zorlayıcı sebep sunmadığını kaydetmiştir. Ayrıca, söz konusu tarihte yürürlükte olan iç mevzuat, zorlayıcı sebep bir kenara, böyle bir kısıtlama için herhangi bir sebep öngörmemiştir (bk. yukarıda anılan *Ruşen Bayar*, § 125). Dolayısıyla, başvuranların polis tarafından gözaltında tutuldukları süre boyunca avukata erişimlerini kısıtlamak için herhangi bir zorlayıcı neden bulunmamaktadır.

(γ) Yargılamanın bir bütün olarak adil olmasının sağlanıp sağlanmadığı

61. Somut davada başvuranların avukata erişimini kısıtlamak için “zorlayıcı sebeplerin” bulunmaması, Mahkeme'nin yargılamanın adilliği konusunda çok katı ve detaylı bir inceleme yürütmesini gerektirmektedir. Bu

tür nedenlerin yokluğu, ceza yargılamasının genel adilliği değerlendirilirken dengeyi ciddi ölçüde etkilemektedir ve dengeyi bir ihlal bulunması yönünde bozabilir. İstisnai olarak ve davanın kendine has koşulları altında, avukata erişim hakkına getirilen kısıtlamanın ceza yargılamalarının genel olarak adilliğine neden geri döndürülemez biçimde hanel getirmediğini ikna edici bir şekilde göstermek Hükümet'in sorumluluğundadır (bk. *Beuze / Belçika* [BD], no. 71409/10, § 145, 9 Kasım 2018; *İbrahim ve Diğerleri / Birleşik Krallık*, [BD], no. 50541/08 ve diğer 3 başvuru, § 265, 13 Eylül 2016; ve yukarıda anılan *Simeonovi*, §§ 118 ve 132; ve *Ruşen Bayar*, § 126).

62. Mahkeme, usule ilişkin eksiklikleri (yani başvuranların avukat yardımı alma hakkından feragat etmelerinin geçersizliği) ceza yargılamasının genel adilliği kapsamında değerlendirerek, yargılamayı yürüten mahkemenin bu feragatleri çevreleyen koşulları, başvuranların polis sorgusunda kendileri aleyhine verdikleri ifadeleri ve yer gösterme işlemleri sırasında verdikleri ifadeleri incelemeyi ve başvuranları mahkûm etmeden önce bunların kabul edilebilirliğini değerlendirmeyi not etmiştir (bk. *Yunus Aktaş ve Diğerleri / Türkiye*, no. 24744/03, § 51, 20 Ekim 2009). Aynı şekilde Yargıtay da eksiklikleri gidermemiştir.

63. Daha öncesinde Mahkeme, aynı hukuki sorunla ilgili olan ve başvuranların ifadelerinin ulusal mahkemeler tarafından onları mahkûm etmek için kullanıldığı bir durumda yukarıda bahsi geçen usuli güvencelerin bulunmamasının ceza yargılamasının genel adilliğini ihlal ettiğine karar vermiştir (bk. *Akdağ*, yukarıda anılan, §§ 64-71; *Ruşen Bayar*, yukarıda anılan, §§ 126-136; *Bozkaya / Türkiye*, no. 46661/09, §§ 49-54, 5 Eylül 2017; ve *Türk / Türkiye*, no. 22744/07, §§ 53-59, 5 Eylül 2017). Aynı durum, özellikle Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'e Molotof kokteyli atılmasıyla ilgili suçlamaların başvuranların polise itirafta bulunmalarından ve yer gösterme işlemleri sırasında bilgi vermesinden sonra yapılmış olması ve bunların söz konusu suçlamalardan mahkûm edilmelerine ilişkin tek dayanak olması bakımından mevcut dava için de geçerlidir.

64. Dolayısıyla Mahkeme, yerel mahkemelerin gerekli usuli güvenceleri göz ardı ederek başvuruların 18-21 Kasım 2003 tarihleri arasında (polis gözaltısında kaldıkları süre boyunca) avukat hakkından vazgeçtikleri iddialarını çevreleyen koşulları incelememesi ve avukat yokluğunda alınan bu ifadeleri başvuruları mahkûm etmek için kullanması gerekçesiyle yargılamaların bir bütün olarak adil olmadığı sonucuna varmıştır (bk. Yukarıda anılan *Ruşen Bayar*, § 135; *Bozkaya*, § 53; ve *Türk*, § 58).

65. Dolayısıyla, başvurular Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz bakımından Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi ihlal edilmiştir.

(ii) Diğer başvurular bakımından

66. Aşağıda 96. paragrafta varılan sonuçları göz önünde bulunduran Mahkeme, diğer başvurular tarafından Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi uyarınca yapılan şikâyetleri ayrı olarak incelemeyi gerekli görmemiştir çünkü bu başvuruların şikâyetlerinin incelenmesiyle ilgili tek mahkûmiyet Ceza Kanunu'nun 113. maddesi uyarınca verilmiştir ve Mahkeme, bu hususun Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamında incelenmesinin daha uygun olduğu kanaatindedir.

SÖZLEŞMENİN 11. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

67. Başvurular, barışçıl toplanma ve basın açıklaması yapma (şiddete teşvik içermeyen) haklarını kullandıkları için, Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine aykırı olarak, baskı gördüklerinden şikâyet etmişlerdir:

Madde 10

“1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin yayın, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.”

Madde 11

“1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarıda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.”

68. Mahkeme, başvuruların aynı olaylarla ilgili olarak Sözleşme'nin 10 ve 11. maddelerine dayanmalarına rağmen, şikâyetlerinin yalnızca basın açıklaması yapmalarının engellenmesinden değil, aynı zamanda (ve ağırlıklı olarak) polisin protesto eylemine müdahale etmesi ve sonucunda pankart açtıkları, sloganlar attıkları ve broşür dağıttıkları adliyeden zorla çıkarılmalarından kaynaklandığını ve bunun da başvuruların şikâyetlerinin kilit noktası olduğunu not etmiştir (bk. *Tuskia ve Diğerleri / Gürcistan*, no. 14237/07, § 73, 11 Ekim 2018; kıyaslayınız *Açık ve Diğerleri / Türkiye*, no. 31451/03, § 40, 13 Ocak 2009; ve *Karademirci ve Diğerleri / Türkiye*, no. 37096/97 ve 37101/97, § 26, AİHM 2005-I). Bu durumda Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin yalnızca 11. madde kapsamında incelenmesi gerektiği, ancak incelemenin 10. madde ışığında gerçekleşmesi gerektiği kanaatindedir. Bu bağlamda Mahkeme, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında kişisel görüşlerin korunmasının 11. madde tarafından güvence

altına alınan barışçıl toplanma özgürlüğünün amaçlarından biri olduğunu yineler (bk. *Kudrevičius ve Diğerleri / Litvanya* [BD], no. 37553/05, §§ 85-86, AİHM 2015).

A. Kabul Edilebilirlik Hakkında

69. (i) PKK ve liderini öven ve yücelten sloganlar atarak ve (ii) gösteri sırasında adliyeyi işgal ederek ve bir barikat kurarak adaletin düzenli bir şekilde işlenmesini engelledikleri, mahkeme personelinin bir kısmını özgürlüklerinden yoksun bıraktıkları ve hâkimlerin güvenliğini riske attıkları dikkate alındığında başvuranların eylemlerinin ve davranışlarının Sözleşme'nin 17. maddesi kapsamına girdiğini ileri sürerek Hükümet, Mahkeme'yi konu bakımından (*ratione materiae*) Sözleşme hükümleriyle bağdaşmadığı için bu şikâyeti kabul edilemez bulmaya davet etmiştir. Ayrıca, söz konusu olaydan önce, başvuranlardan bazıları Molotof kokteyli atmış veya şiddet eylemlerinin işlendiği gösterilere katılmıştır.

70. Başvuranlar, bu hususta görüş bildirmemiştir.

71. Sözleşme'nin 17. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Bu Sözleşme'deki hiçbir hüküm, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesi veya bunların Sözleşme'de öngörölmüş olandan daha geniş ölçüde sınırlandırılmalarını amaçlayan bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkı verdiği biçiminde yorumlanamaz.”

72. 17. madde yalnızca istisnai olarak ve olağanüstü durumlarda uygulanabilir (bk. *Paksas/Litvanya* [BD], no. 34932/04, § 87, AİHM 2011 (alıntılar)). Bu maddeye, Sözleşme'nin 10. maddesine ilişkin davalarda, yalnızca söz konusu ifadelerin, ifade özgürlüğü hakkının Sözleşme'nin değerlerine açıkça aykırı amaçlarla kullanılmasıyla bu maddenin gerçek amacından saptırılmaya çalışıldığının aşikâr olması halinde başvurulabilir (bk. *Perinçek/İsviçre* [BD], no. 27510/08, § 114, AİHM 2015 (alıntılar)).

73. Başvuranlar tarafından atılan bazı sloganların PKK liderine ve tutulma koşullarına atıfta bulunduğu doğru olmakla birlikte (bk. yukarıda § 5), Mahkeme, hemen hemen aynı sloganları, Sözleşme'nin 10. maddesi kapsamında Türkiye'ye karşı yapılan diğer başvurular bağlamında incelemiş olduğunu kaydetmektedir. Bu davalarla ilgili olarak Mahkeme, bu tür sloganların şiddete teşvik teşkil etmediği sonucuna varmıştır (bk. diğerlerinin yanı sıra, *Belge/Türkiye*, no. 50171/09, §§ 34-35, 6 Aralık 2016 ve burada anılan davalar ve *Belek ve Velioğlu/Türkiye*, no. 44227/04, §§ 24-25, 6 Ekim 2015) ve mevcut davada bu bulgulardan ayrılmak için herhangi bir neden görmemiştir. Buna göre Mahkeme, Sözleşme'nin 17. maddesine dayanan Hükümet'in ilk itirazının ilk bölümünün reddedilmesine karar vermiştir.

74. Hükümet'in itirazının, başvuruların protesto sırasındaki eylemlerine odaklanan ikinci kısmı ile ilgili olarak, Mahkeme; başvuruların protesto sırasında şiddet niyetleri olup olmadığı, başkalarını şiddete teşvik edip etmedikleri veya kendilerinin herhangi bir şiddet eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmedikleri sorusunun, özü itibarıyla Mahkeme'nin söz konusu madde kapsamında başvuruların haklarına bir müdahale olup olmadığı sorusuna ilişkin incelemesiyle bağlantılı olduğu ve bununla örtüştüğü göz önüne alındığında, bu kısmı Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetin esasıyla birleştirmeyi daha uygun bulmuştur (bk. gerekli değişikliklerin uygulanması koşuluyla, *Kilin/Rusya*, no. 10271/12, § 49, 11 Mayıs 2021).

75. Mahkeme, bu şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve Sözleşme'nin 35. maddesinde sıralanan başka herhangi bir nedenle kabul edilemezlik olmadığını kaydetmektedir. Dolayısıyla, bu şikâyetin kabul edilebilir olduğu beyan edilmelidir.

B. Esas Hakkında*1. Tarafların Beyanları*

76. Hükümet, başvuruların şikâyetlerinin Sözleşme'nin 11. maddesinin kapsamı dışında kalması nedeniyle reddedilmesi gerektiğini yinelemiştir. Alternatif olarak, Hükümet, başvuruların 11. madde kapsamındaki haklarına yapılan müdahalenin kanunla öngörüldüğünü (Ceza Kanunu'nun 113. maddesi) ve ulusal güvenliği, sağlığı, ahlakı ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması ile suç işlenmesinin önlenmesi meşru amaçlarını izlediğini öne sürmüştür. Hükümet ayrıca, kolluk görevlileri tarafından yapılan uyarılara rağmen başvuruların davranışlarına son vermediklerini ve başvuruların terör örgütünü destekler nitelikte sloganlar atmış olmaları, sivilleri ve mahkeme görevlilerini özgürlüklerinden yoksun bırakmış olmaları ve en az bir saat süreyle yargı hizmetlerini kesintiye uğratarak bu kişilerin güvenliğini riske atmış olmaları dikkate alındığında, polisin müdahalesinin gerekli ve orantılı olduğunu ileri sürmüştür. Hükümet, başvurulara uygulanan cezai yaptırımlara ilişkin herhangi bir yorumda bulunmamıştır.

77. Başvuranlar, polisin aşırı güç kullandığını ve Kürt sorununun belirli yönlerini kamuoyunun dikkatine sunmak için basın açıklaması yapmalarını engellediğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıca protesto sırasında herhangi bir şiddet eylemi yapmadıklarını ve basın açıklamalarında halkı şiddete teşvik eden herhangi bir ifadeye yer verilmediğini ileri sürmüşlerdir. Protestolarının kimseye zarar vermemesi ve herhangi bir zarara yol açmaması önemli bir husustur. Başvuranlara göre, polis adliyeyi ablukaya almış ve gerçekte barışçıl bir protestoyu bir terör eylemi ve adliyenin cebren işgali olarak tasvir etmiştir.

2. Mahkeme'nin değerlendirmesi

(a) Genel İlkeler

78. Toplanma özgürlüğüne ilişkin genel ilkeler *Navalnyy/Rusya* kararında bulunabilir ([BD], no. 29580/12 ve diğer 4 başvuru, §§ 98-103, 114-115, 120-122 ve 128, 15 Kasım 2018).

79. Toplanma hakkı, demokratik bir toplumda bulunan temel bir hak olup tıpkı ifade özgürlüğü gibi bu toplumun temel taşlarından bir tanesidir (bk. *Taranenko/Rusya*, no. 19554/05, § 65, 15 Mayıs 2014). Bu nedenle, kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanmamalıdır (bk. *Djavit An/Türkiye*, no. 20652/92, § 56, AİHM 2003-III ve *Barraco/Fransa*, no. 31684/05, § 41, 5 Mart 2009). Sözleşme'nin 11 § 2 maddesinde sıralanan meşru amaçlar ile sokaklarda veya halka açık diğer yerlerde toplanan kişilerin düşüncelerini söz, hareket ve hatta sessizlikle özgürce ifade etme hakkı arasında her zaman bir denge kurulmalıdır (bk. *Ezelin/Fransa*, 26 Nisan 1991, § 52, Seri A no. 202).

80. Sözleşme'nin 11. maddesi yalnızca “barışçıl toplanma” hakkını korumaktadır (bk. diğerleri arasında, *Gün ve Diğerleri/Türkiye*, no. 8029/07, § 49, 18 Haziran 2013) ve bu kavram, organizatörlerin ve katılımcıların şiddet kastının bulunduğu bir gösteriyi kapsamamaktadır (bk. *Stankov ve the United Macedonian Organisation Ilinden/Bulgaristan*, no. 29221/95 ve 29225/95, § 77, ECHR 2001-IX ve *Razvozhayev /Rusya ve Ukrayna ve Udaltsov/Rusya*, no. 75734/12 ve diğer 2 başvuru, § 285, 19 Kasım 2019 ve burada anılan kararlar). Sözleşme'nin 11. maddesinde öngörülen güvenceler, bu nedenle, toplantıyı düzenleyenlerin ve katılımcıların şiddete teşvik etme ya da demokratik bir toplumun temellerini ret eden niyetleri taşıdığı durumlar hariç tüm toplantılara uygulanmaktadır (bk. yukarıda anılan *Kudrevičius ve Diğerleri*, § 92). Bir toplanmanın münferit şiddet eylemleri ile zedelenmesi durumunda bu toplantı otomatik olarak Sözleşme'nin 11. maddesinin koruma altına almadığı barışçıl olmayan nitelikteki gösterilerden biri olarak

değerlendirilemez. Göstericilerin şiddet eylemlerine karıştığı bir dizi davada Mahkeme, söz konusu gösterilerin Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamına girdiğine, ancak bu maddeyle güvence altına alınan hakka yapılan müdahalelerin, suç işlenmesinin önlenmesi ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için haklı olduğuna karar vermiştir (bk. *Knežević/Karadağ* (k.k.), no. 54228/18, § 70, 2 Şubat 2021).

81. Toplanma özgürlüğü hakkı, Sözleşme'nin 11. maddesinin 2. fıkrasında belirtilen sınırlar dâhilinde söz konusu toplantının zamanını, yerini ve toplantının nasıl yürütüleceğini seçme hakkını içermektedir (bk. *Sáska/Macaristan*, no. 58050/08, § 21, 27 Kasım 2012). Özellikle, bu hak özel mülke girme hakkını veya devlet daireleri ya da bakanlıklar gibi kamuya ait mülklere girme hakkını otomatik olarak öngörmemektedir (bk. *Appleby ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, no. 44306/98, § 47, ECHR 2003-VI).

(b) Somut davaya uygulanması

(i) *Başvuranların toplanma özgürlüğü hakkını kullanmalarına müdahale edilip edilmediği*

82. Mahkeme, başvuruların 18 Kasım 2003 tarihinde o gün yapılması planlanan bazı duruşmaların iptal edilmesine neden olan Sultanahmet Adliyesi'nde yaptıkları protesto sırasındaki eylemleri temelinde yakalandıklarını, tutuklandıklarını, yargıldıklarını ve mahkûm edildiklerini kaydetmektedir. Bununla birlikte, protesto sırasında orada bulunan ve devamındaki ceza yargılaması sırasında ifade veren tanıkların hiçbiri, herhangi bir bedensel zarara maruz kaldıklarından veya verilen herhangi başka bir tür zarardan şikâyet etmemişler ve başvuruların başka herhangi bir şiddet eylemine karıştığını iddia etmemişlerdir (bk. *Razvozhayev ve Udaltsov*, yukarıda anılan, § 285). Benzer şekilde, Başsavcı vekilinin 18 Kasım 2003 tarihli olay raporu (bk. yukarıda § 7), başvuruların davranışlarından kaynaklanan herhangi bir zarar belirtmemiştir. Mahkeme önünde Hükümet, başvuruların protesto sırasında koridorda bulunanları

özgürlüklerinden yoksun bıraktığını iddia etse de, Mahkeme, başvuruların alıkoymakla suçlanmadıklarını veya bu nedenle cezalandırılmadıklarını not eder. Ayrıca mahkeme görevlilerinin ve koridorda bulunan diğer bazı kişilerin mahkeme salonlarına veya bu mahkemelerin kalemlerine girip kendilerini kilitledikleri; ancak, dava sırasında tanık olarak ifade verirken başvuruların davranışlarından şikâyet etmedikleri görülmektedir.

83. Ayrıca, başvurular Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras'ın diğer bazı şiddet eylemlerine (mevcut başvurunun temelini oluşturan ceza yargılaması sırasında da incelenen) önceden dâhil oldukları iddiası, Sultanahmet Adliyesi'nde protestolarını düzenlerken şiddet niyetleri olup olmadığını tespit ederken konuyla ilgili bir değerlendirme olsa dahi, özellikle bazı tanıkların başvuruların kendilerine korkmamaları gerektiğini söylediklerini ve onlara kimseye zarar vermeyeceklerine dair güvence verdiklerini ifade ettikleri göz önünde bulundurulduğunda, gerçekte böyle bir niyetleri olduğu sonucuna varmak için tek başına yeterli değildir (kıyaslayınız, *Schwabe ve M.G./Almanya*, no. 8080/08 ve 8577/08, § 103, ECHR 2011 (alıntılar) ve burada atıfta bulunulan diğer kararlar). Ayrıca, yargılamayı yürüten mahkeme, bazı başvuruların söz konusu eylemlere katıldıkları yönündeki sonucunu, Mahkeme'nin hâlihazırda Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğini tespit ettiği polis gözaltısı sırasında bir avukat olmadan gösterdikleri delillere dayandırmıştır (bk. yukarıda §§ 53-65). Başvuruların yakalandıkları sırada üzerlerinde herhangi bir silah veya başka tehlikeli malzemenin bulunmaması da önemlidir.

84. Her ne olursa olsun, Mahkeme, başvuruların protestoları sonucunda çok sayıda sivilin ve mahkeme görevlisinin yaklaşık bir saat ofislerde ve duruşma salonlarında mahsur kaldığını göz ardı etmemektedir. Bu kişiler, polisin olaya müdahale ederken uyguladığı göz yaşartıcı gazdan etkilenmiştir. Bu unsurlar, söz konusu protestonun, temel bir kamu hizmetinin (yani yargı hizmetlerinin) düzenli bir şekilde sunulmasını olumsuz etkilediği, bir saatlik bir süre boyunca kamu düzenini bozduğu ve

Sultanahmet Adliyesi'nin üçüncü katındaki koridorun yakınında bulunanlarda korku ve rahatsızlığa neden olmuş olabileceği sonucuna varmak için yeterlidir. Bununla birlikte, başvuruların herhangi bir şiddet niyetinin veya şiddet içeren davranışının yokluğunda bu faktörler, söz konusu protestonun Sözleşme'nin 11. maddesinin kapsamı dışında kalması için tek başına yeterli değildir (bk. yukarıda anılan, *Kudrevičius ve Diğerleri*, § 98).

85. Yukarıdakiler ışığında ve başvuruların davranışlarının bir saatliğine kamu düzeninde kargaşaya yol açmış olmasına rağmen, eylemleri, Sözleşme'de belirtilen hak ve özgürlüklerden herhangi birinin yok edilmesini amaçlayan faaliyetlerde veya eylemlerde bulunmak için Sözleşme'ye dayandıkları sonucunu haklı çıkaracak nitelikte değildi. Bu gerekçelerle Mahkeme, Hükümet'in Sözleşme'nin 17. maddesine dayanan ilk itirazının reddedilmesine karar vermiştir (bk. yukarıda § 69).

86. Buna göre, başvuruların Sultanahmet Adliyesi'nde bir protestoya katıldıkları gerekçesiyle yakalanmaları, tutuklanmaları, yargılanmaları ve mahkûm edilmeleri nedeniyle toplanma özgürlüğü haklarını kullanmalarına müdahale edilmiştir.

(ii) *Müdahalenin kanunla öngörülüp öngörülmediği ve meşru bir amaç taşıyıp taşımadığı hakkında*

87. Başvuruların ifade özgürlüğü haklarına yapılan müdahalenin iç hukukta - özellikle Ceza Kanunu'nun 113 § 1 maddesi uyarınca - yasal bir dayanağa sahip olduğu ve ilgili kanunun, Sözleşme kapsamında “kanunun niteliği” gerekliliklerini karşıladığı taraflar arasında ihtilaflı değildir.

88. Mahkeme ayrıca, söz konusu müdahalenin, kamu güvenliğini ve başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma ve düzensizliği önleme meşru amaçlarını taşıdığını değerlendirmektedir.

(iii) 10. madde ışığında, başvuruların Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki haklarına müdahalenin demokratik bir toplumda gerekliliği

89. Demokratik bir toplumda gereklilik testi, Mahkeme'nin şikâyet edilen müdahalenin “acil bir sosyal ihtiyaca” karşılık gelip gelmediğinin, izlenilen meşru amaçla orantılı olup olmadığının ve ulusal makamlar tarafından bunu haklı kılmak için verilen gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığının belirlemesini gerektirmektedir (bk. yukarıda anılan *Taranenko*, § 74).

90. Mahkeme, başvuruların protestolarının kamu çıkarını ilgilendiren bir konuyla ilgili olmasına rağmen, mesajlarını iletme ve Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki haklarını kullanma biçimlerinin sadece kamu güvenliğini bozmakla kalmayıp, Sultanahmet Adliyesi'nde bulunan “diğer kişilerin” hak ve özgürlüklerinin korunması açısından bir risk oluşturduğunu ve aynı zamanda temel bir kamu hizmeti olan adaletin düzenli bir şekilde yürütülmesini de engellediğini kaydetmektedir (bk. *Öğrü/Türkiye*, no. 19631/12, § 25, 17 Ekim 2017). Bu nedenle Mahkeme, mevcut davadaki müdahalenin acil bir sosyal ihtiyaca karşılık geldiği sonucuna varmıştır.

91. Mahkeme, ifade veya örgütlenme özgürlüğü hakkının kullanılmasının, olağan yaşamı ve diğer faaliyetleri, içinde bulunulan koşullarda kaçınılmaz olandan daha fazla kesintiye uğratan yasa dışı davranışlarla birleştirildiği durumlarda, Sözleşmeciler Devletlerin; Sözleşme kapsamında siyasi konuşma veya kamu yararına ilişkin sorular üzerine tartışma veya bu tür konularda görüşlerin barışçıl bir şekilde ifade edilmesiyle aynı ayrıcalıklı korumaya sahip olmayan bu tür davranışları kısıtlamak için önlem almanın gerekliliğine ilişkin değerlendirmelerinde geniş bir takdir yetkisine sahip olduğunu belirtmektedir (bk. yukarıda anılan *Kudrevičius ve Diğerleri*, § 156 ve *Taranenko*, yukarıda anılan, § 87). Bu değerlendirmeler, başvuruların protestolarını, şiddet içermese de adaletin düzenli işlemlerini ciddi şekilde bozabilecek diğer eylemlerle birlikte bir adliyede düzenlemelerine ilişkin olan mevcut dava bağlamında eşit derecede geçerlidir.

92. Bununla birlikte, Sözleşmeciler Devletler, uygun gördükleri herhangi bir önlemleri alma konusunda sınırsız takdir yetkisine sahip değildirler ve bir dereceye kadar kamu düzenini bozmayı içeren davranışlar için verilen cezaların niteliğini ve ağırlığını değerlendirmek (bk. yukarıda anılan, *Taranenko*, §§ 80-87), izlenen amaçla ilgili olarak bir müdahalenin orantılılığını incelemek amacıyla Mahkeme'nin görevidir (bk. yukarıda anılan, *Kudrevičius ve Diğerleri*, § 146 ve *Razvozzhayev ve Udalstov*, § 295 ve burada anılan kararlar). Bu noktada Mahkeme, barışçıl bir gösterinin ilke olarak, cezai yaptırım tehdidine (bk. *Akgöl ve Göl/Türkiye*, no. 28495/06 ve 28516/06, § 43, 17 Mayıs 2011) ve özellikle özgürlükten yoksun bırakmaya (bk. yukarıda anılan, *Gün ve Diğerleri*, § 83) tabi kılınmaması gerektiğini yinelemektedir. Dolayısıyla Mahkeme, şiddet içermeyen davranışlar için ulusal makamlar tarafından uygulanan ve hapis cezası içeren yaptırımların olduğu davaları özellikle daha ayrıntılı bir şekilde incelemelidir (bk. yukarıda anılan *Taranenko*, § 87).

93. Mahkeme, başvuruların davranışlarının, belirli bir dereceye kadar rahatsızlık içermesine rağmen, şiddet içermediğini ve herhangi bir zarara yol açmadığını hâlihazırda tespit etmiştir (bk. yukarıda §§ 82-84). Bu nedenle Mahkeme, yerel mahkemelerin kararları da dâhil olmak üzere, başvuruların her birini -yalnızca adliyedeki davranışlarından dolayı- oldukça ağır bir hapis cezası olan bir yıl sekiz ay hapis cezasına çarptırmak için herhangi bir gerekçe görememektedir. Kamu düzeninin gereklilikleri sebebiyle başvuruların eylemlerine yönelik yaptırımlara gerek duyulmuş olabilse dahi, bu tür uzun hapis cezaları, kamu güvenliğini ve başkalarının hak ve özgürlüklerini koruma veya düzensizliği önleme meşru amaçlarıyla orantılı olmamıştır.

94. Buna ek olarak, tüm başvurular; adliyedeki protestolarının yol açtığı kargaşaya rağmen, özellikle Sözleşme'nin 11. maddesinin kapsamına giren eylemler temelinde en az bir yıl sekiz ay on dört gün – yine çok uzun bir süre – tutuklu kalmıştır (bk. yukarıda anılan *Taranenko*, § 94; ayrıca kıyaslayınız,

yukarıda anılan *Knežević*, § 88, diğer atıflar ile birlikte ve *Tuskia ve Diğerleri*, yukarıda anılan, § 86).

95. Buna göre Mahkeme, 10. madde ışığında değerlendirildiğinde, başvuranların Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki toplanma özgürlüğü haklarına yapılan müdahalenin “demokratik bir toplumda gerekli” olmadığı sonucuna varmıştır.

96. Dolayısıyla, Sözleşme'nin 11. maddesi ihlal edilmiştir.

SÖZLEŞME’NİN DİĞER MADDELERİ KAPSAMINDAKİ İHLAL İDDİALARI HAKKINDA

97. Başvuranlar, 14 Aralık 2017 tarihli dilekçelerinde, kendilerini yargılayan İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nin bağımsız ve tarafsız olmadığına ilişkin şikâyetlerini sürdürdüklerini yinelemişlerdir. Mahkeme, başvuru formlarında belirtildiği şekilde bu şikâyeti incelemiş ve başvurunun Hükümet’e bildirildiği 8 Haziran 2017 tarihinde (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 54 § 3 maddesi uyarınca) kabul edilemez olduğunu beyan etmiştir. Buna göre Mahkeme, bu şikâyetin kendisi tarafından hâlihazırda incelenmiş olan esasen aynı konuya ilişkin olduğuna kanaat getirerek, Sözleşme'nin 35 §§ 2 (b) ve 4 maddesi uyarınca reddedilmesi gerektiğine karar vermiştir.

SÖZLEŞME’NİN 41. MADDESİNİN UYGULANMASI

98. Sözleşme'nin 41. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Eğer Mahkeme bu Sözleşme veya Protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Taraf'ın iç hukuku bu ihlalin sonuçlarını ancak kısmen ortadan kaldırıabiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, zarar gören taraf lehine adil bir tazmin verilmesine hükmeder.”

A. Tazminat

99. Başvuranların her biri 10.000 avro manevi tazminat talep etmiştir.

100. Hükümet, bu talepleri aşırı bularak itiraz etmiştir.

101. Mahkeme, başvuranlar Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Ekrem Can hakkında Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğine ilişkin tespitini, bu madde kapsamındaki şikâyetler açısından yeterli adil tazmin teşkil ettiği kanaatindedir. Mahkeme ayrıca, tüm başvuranlar ile ilgili olarak, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 311. maddesinin, Mahkeme'nin Sözleşme'nin ihlal edildiği tespitinde bulunması halinde, iç hukuk yargılamalarının yenilenmesine olanak sağladığını kaydetmektedir (bk. *Mehmet Zeki Çelebi/Türkiye*, no. 27582/07, § 80, 28 Ocak 2020).

102. Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetle ilişkin olarak Mahkeme, başvuranların sadece Sözleşme'nin ihlal edildiğinin tespit edilmesiyle telafi edilemeyecek düzeyde bir manevi zarar gördüğü kanısındadır. Bu nedenle Mahkeme, değerlendirmesini hakkaniyet temelinde yaparak, her bir başvurana bu meblağ üzerinden uygulanabilecek her türlü vergiden muaf tutulmak üzere 7.500 avro ödenmesini uygun bulmaktadır.

B. Masraf ve giderler

103. Başvuranlar ayrıca, avukatları ve yardımcıları tarafından üstlenilen işe tekabül eden Mahkeme önünde yapılan masraf ve giderler ile çeviri hizmetleri, kırtasiye malzemeleri ve posta masraflarına ilişkin giderler için 4.400 avro talep etmiştir. Bu iddiaları desteklemek için başvuranlar, avukatları tarafından hazırlanan bir zaman çizelgesini Türkiye Barolar Birliği'nin 2017 ücret tarifi ile birlikte ibraz etmişlerdir.

104. Hükümet; başvuranların, yukarıda belirtilen masraf ve giderlerin gerçekte yapıldığını gösteren herhangi bir resmî belge ile bunları kanıtlamadığı göz önüne alındığında iddialarını desteklemek için sunulan belgelerin tamamen "açıklayıcı" nitelikte olduğunu savunarak, Mahkeme'yi bu başlık altında herhangi bir tazminata hükmetmemeye davet etmiştir.

105. Mahkeme'nin içtihadına göre; bir başvuran, ancak masraf ve giderlerin gerçekte ve zorunlu olarak yapıldığını ve miktar olarak makul olduğunu belgelendirebildiği takdirde bunların geri ödenmesi hakkına sahiptir. Mahkeme somut davada, elinde bulunan belgeleri ve yukarıda belirtilen kriterleri dikkate alarak, masraf ve giderler için tüm başlıklar altında gerçekleşen giderler olarak başvuranlara toplamda, her türlü vergiden muaf tutulmak üzere toplam 2.000 avro ödenmesinin uygun olduğu kanaatindedir (bk. *Soytemiz/Türkiye*, no. 57837/09, § 67, 27 Kasım 2018, diğer atıflar ile birlikte).

C. Gecikme Faizi

106. Mahkeme, gecikme faizinin Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına üç puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden hesaplanmasını uygun görmektedir.

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OYBİRLİĞİYLE,

1. Hükümet'in Sözleşme'nin 37 § 1 (a) maddesi kapsamındaki ilk itirazının *reddedilmesine*;
2. Hükümet'in Sözleşme'nin 17. maddesi kapsamındaki ilk itirazının ikinci kısmının Sözleşme'nin 11. maddesi kapsamındaki şikâyetin esasıyla *birleştirilmesine ve reddedilmesine*;
3. Başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras, Mahmut Cengiz ve Şenol Akyaz'ın Ceza Kanunu'nun 314 § 2 maddesi, başvuranlar Ekrem Can, Fikret Avras ve Mahmut Cengiz'in 174 § 1 maddesi ve diğer başvuranların eski Ceza Kanunu'nun 169. maddesi kapsamındaki mahkûmiyetlerine ilişkin olarak Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi tarafından belirlenen altı aylık süre dışında yapılması sebebiyle başvurunun kabul edilemez *bulunmasına*;

4. Başvurunun, (i) tüm başvuranların Ceza Kanunu'nun 113. maddesi kapsamındaki mahkûmiyetleri ve (ii) başvuranlar Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras'ın Ceza Kanunu'nun 170 § 1 (c) maddesi kapsamındaki mahkûmiyetleriyle ilgili olduğu ölçüde kabul edilebilir *olduğuna*;
5. Başvuranlar Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras bakımından Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin *ihlal edildiğine*;
6. Başvuranların Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesi kapsamında kalan diğer şikâyetleri incelemeye *gerek bulunmadığına*;
7. Sözleşme'nin 11. maddesinin *ihlal edildiğine*;
8. Sözleşme'nin 6 §§ 1 ve 3 (c) maddesinin ihlal edildiğinin tespit edilmesinin başvuranlar Ekrem Can, Mahmut Cengiz ve Fikret Avras'ın bu bağlamda uğramış olabileceği manevi zararlar açısından tek başına yeterli adil tazmin *teşkil ettiğine*;
9.
 - (a) Kararın Sözleşme'nin 44 § 2 maddesi uyarınca kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, davalı Devlet tarafından, her bir başvurana, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, aşağıda belirtildiği gibi:
 - (i) Manevi tazminat olarak, yansıtılabilecek her türlü vergi hariç 7.500 avro (yedi bin beş yüz avro);
 - (b) Davalı Devlet tarafından, başvuranlara, aynı üç aylık süre içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden davalı Devletin para birimine çevrilmek üzere, miktara yansıtılabilecek vergiler hariç olmak üzere, masraf ve giderler için müştereken 2.000 avro (iki bin avro) ödenmesine;

(c) Yukarıda bahsi geçen  aylık sürenin bittiği tarihten itibaren ödeme gününe kadar geçen sürede, yukarıda bahsedilen miktarlara, Avrupa Merkez Bankasının söz konusu dönem için geçerli olan marjinal faiz oranına  puan eklenmek suretiyle elde edilecek oran üzerinden basit faiz uygulanmasına,

10. Başvuranların adil tazmine ilişkin diğer taleplerinin reddedilmesine *karar vermiştir*.

İşbu karar İngilizce dilinde tanzim edilmiş olup; Mahkeme İ Tüzüğü'nün 77 řř 2 ve 3. maddesi uyarınca 8 Mart 2022 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdür Yardımcısı

Jon Fridrik Kjlbros
Başkan

EK

Başvuranların listesi

Başvuru no. 10613/10

Sıra no.	Başvuranın adı	Doğum/ Kayıt Yılı	Uyruk	İkamet Adresi
1.	Ekrem CAN	1982	Türk	Tekirdağ
2.	Servet AKDENİZ	1985	Türk	Edirne
3.	Şenol AKYAZ	1981	Türk	İstanbul
4.	Fikret ARVAS	1985	Türk	Tekirdağ
5.	Mahmut CENGİZ	1983	Türk	Tekirdağ
6.	Abdulkerim DOĞAN	1979	Türk	İstanbul
7.	Muhlis DOĞAN	1979	Türk	İstanbul
8.	Esat GEZER	1982	Türk	İstanbul
9.	Ahmet IŞIK	1978	Türk	İstanbul
10.	Yavuz OĞUR	1981	Türk	İstanbul
11.	Güven ÖZTÜRK	1984	Türk	İstanbul
12.	Mehmet ŞAHİN	1983	Türk	İstanbul
13.	Özgür TAN	1978	Türk	İstanbul
14.	Osman TAŞDEMİR	1983	Türk	İstanbul
15.	Kerim TAŞTAN	1983	Türk	Kocaeli